

GOGA

Črtice

Tina Perić

Ćrtice

moji družini

Liki so izmišljeni, dejanja nekoliko manj.

Priprave na piknik

Ko sem bila stara šest let, so začele razpadati sanje mojih staršev, sanje prebivalcev blokovskih naselij, sanje šivilj, nekaterih oficirjev in drugih zaposlenih v Jugoslovanski ljudski armadi, lastnikov manjših trgovin – tistih, v katere si kot otrok brez problema vstopil in kupil samo čunga lungo, ne da bi se pri tem izgubil v prostranstvu neonskih luči in preobloženih polic –, sanje delavk v tovarnah, ki so v obratih pustile svojo mladost in hrbtenice, začele so razpadati sanje o bratstvu in enotnosti, začela je razpadati Jugoslavija. Družina, ki preprosto ni več funkcionirala skupaj.

Bilo je zgodnjepoletno dopoldne in s Katarino sva bili sami doma. Sedela sem v dnevni sobi in gledala risanke na HTV-ju. Vedno sem raje kot Šolenčke, Male leteče medvedke in Smrkce gledala Cipeliće, Male letječe medvedjice in Štrumfove. Morda so bili na sporedu bolj zgodaj, morda so me glasovi, ki so jim jih posodili hrvaški igralci, bolj pritegnili, morda so me celo doma spodbujali k temu, nimam pojma. Tistega jutra sem gledala eno od teh risank, ko se je televizijski program prekinil in se je na ekranu prikazala zelena črta, zraven pa se je zaslišalo

neprijetno piskanje. Nedolgo zatem se je zunaj oglasila še opozorilna sirena. Sestra je začela panično pakirati stvari in mi rekla, naj se oblečem. Odšla sem do spalnice staršev in pogledala skozi okno. Na dvorišču so se na kupu, kjer smo se ponavadi igrali, in na bližnjem igrišču začeli zbirati sosedje iz blokov. V rokah so imeli torbe z oblačili, odeje in vrečke ter košare, naložene s hrano. Moja prva misel je bila: piknik! Imeli bomo piknik! Predstavljala sem si, kako bodo vsi, Jasmin, Adnan, oči od Ljubice in Dražena, pa mami od Nataše, pa njen oči, pa Adisa, pa jaz, moja sestra, mami, oči, kako bomo vsi, prav vsi razprostrli deke in skupaj sestavili tako ogromno, ogromno dekačo. Tako veliko, da bi lahko z njo prekrili celotno dvorišče. Potem pa, ko bi se na to deko posedli, bi iz plastičnih vrečk in košar potegnili štruca od osemdeset, Gavrilovićeve paštete, zelenjavne ribe od Delamarisa, jogurte v tetrapaku, Pingo sokove, radensko, klobase od sorodnikov z vasi, smokije, bobi palčke, kinder jajčke, pivo za očije, nekdo bi zakuril ražanj in na njem bi spekli pujska.

Svoje navdušenje sem zaupala Katarini, ki pa mi je odrezavo, a obenem presenečeno odgovorila: »Ma kakšen piknik, tamala, oblec se, pa ne tež!«

Ubogala sem jo, si navlekla supergice, vzela dve lažji vrečki in odšli sva do vhoda v zaklonišče, kjer so se počasi začeli zbirati sosedje. In v desetih dneh, kolikor je trajala vojna, nam ni uspelo pojesti vsega, kar smo napakirali v vse tiste vreče in košare.

Vakcina

»Sine, slušaj. Znaš one pločice gore u Murskoj ...« mi je rekel fotr, ko me je tisto popoldne poklical po telefonu.

»Kje, u kopalnici?« sem vprašala.

»Ne, u malom veceu ...«

»Une modro-bele, vem, ja,« sem rekla.

»E, te! Te su napukle, pa ih je treba popraviti. Onda je treba onu cev za vodovod zameniti. Pa je treba sad, kad je pomlad, pa je toplo, porezati veje na drevju ... a slišaš?« je preveril fotr, ali sledim njegovemu naređenju.

»Ja, slišm, zakaj mi to govoriš?«

»Klicali su nas da se idemo s mamicom cepiti u uto-rak.«

Glede na to, da je bilo to prvo dostopno cepljenje po letu in pol pandemije in glede na dejstvo, da sta bila moja dva že takrat stara čez sedemdeset, sem bila totalno navdušena in olajšana hkrati: »O, hvala bogu, dabest ... končno, bravo!«

»Ma šta bravo, razmišljam da ne idem, ko zna šta nam je onaj mudonja stavio unutra. To on opet želi da sve ćefure pobije ...«

»A dej no, fotr,« sem rekla.

»Žao mi je jedino što nisam uzeo onaj posao na fuš, pa da zaslužim pare da imate za nov kauč pre nego što ...« se je ustavil.

»Hahaha, ma tis prfuknen, fotr, pre nego što – kaj? Umreš od cepiva? Pejd se cepit, no, nisi normalen.«

Nisem in nisem mogla verjeti, da smo preživeli leto in pol groze in da so ljudje, in to moji ljudje, potem ko je rešitev prišla, to odklanjali.

»Ma šta ja znam ...« je še kar kolebal.

»A se hecaš, fotr? Pejd se cepit, pa mami tud! Obvezno!« sem vztrajala.

On pa tudi: »Trudio sam se da budem pošten čovek, to mi nemoj zaboravit. I nemoj plakat ...«

»Pa ti nis normaln ... fotr, nč ti ne bo, ful folka se je že cepil s tem cepivom, pa je blo vse okej. Z istim, k se bosta vidva. Moderna je Mercedes med vakcinami.«

»A-ja, ja, to kad jaz pridem pa ona vidi da sam Srbin, daće ona men otrov namest vakcinu.«

»Ne seri, no, moraš se it cepit,« nisem vedela, a naj se smejem ali zjokam.

Fotr je še naprej glasno premleval svoje strahove: »Ja bi rajše rusku al pa od Kine. Jedino da zdravnici donesem šunku, pa da mi da onu pravu vakcinu pol.«

»Itak ... ti kr,« sem rekla, ker sem videla, da nima smisla vztrajati s kakršnimikoli racionalnimi argumenti.

»Uglavnom, zriktajte one pločice gore u Murskoj ... i biće sve u redu.«

No, to nekak je moj fotr, moj oči, moj tata. To je človek, ki se kot vsi mi boji korone in si želi, da čim prej mine.

Ki dosledno nosi masko in, medtem ko še pri triinšedemdesetih dela na gradbišču i nosi 50-kilske ploče od kamena, prisili tudi vse ostale delavce – na odprtem gradbišču! –, da morajo nositi maske. In vsi ga brez pardona ubogajo. In skooooz si razkužuje in pere roke, obsesivno, tudi če je doma. Torej hkrati za razliko od marsikoga verjame v korono in je čisto anksiozen zaradi tega, po drugi strani pa ne verjame, da bo poveljnik na oblasti priseljencem iz nekdanjih republik Jugoslavije dal pravo cepivo. Kér *mindfuck!* In ne verjame, da bi oblast upokojencem, sploh pa upokojencem, ki niso pravi Slovenci, hotela karkoli dobrega. Nasprotno, hoče se jih čim prej znebiti, da što više para ostane njima da pokradu. Torej je moj oči kralj v tem, da sam sebi naredi totalen psihološki pat, *over and over and over again*. In v tem sva si precej podobna.

Moj oči je tudi človek, ki ima zelo rad špricer. V tem se ne razlikuje toliko od večine moških na Zahodu, kjer si bolj čuden, če ne piješ, kot če. Obenem je moj oči fotr, ki te pri sedemdesetih letih na poti na gradbišče sredi zasneženega decembra kliče, da ti okida auto. Pravi, da mu ni problem, da se pripelje v Ljubljano. Gre itak mimo. Kao. Mu rečem, da sem ga itak včeraj zvečer pustila pred Kinodvorom, kjer sem delala kot študentka, in da hvala, ful lepo, ampak res ni treba. Ker me zbudi, zaspim nazaj in pozabim na vse skupaj. Ko se končno zbudim, se na hitro oblečem in odhitim v starih, napol strganih fejk allstarkah do mesta. *Pismu, letos si morm pa reees kupit zimske čevlje, neke kao bulse al neki, ne morem več hodit celo leto v tem naokol, ne sme mi biti vseen, če mi zmrzujejo*

noge, moram odrast. Nadaljujem pot do mesta in povsod je sama belina. Še zmeraj padajo debeli kosmi snega in vegava marela mi ne pomaga kaj dosti. Mokra in premražena sem v petih minutah. V Dvoru delam za šankom, začnem ob desetih, pridem pol ure prej, da spijem še kafe in skadim čik. Cela Ljubljana je v belem, zapadlo ga je vsaj štirideset centi. In ko se približujem Kolodvorski, od daleč opazujem, kje je moj avto in koliko ga je zamedlo. Večine avtomobilov niso premaknili od včeraj in izgledajo kot otroci, ki se skrivajo pod dekami in se delajo nevidne. Čisto vsi avtomobili imajo bele bombažaste kape, razen mojega. Ko vsa premražena in mrzovoljna zagledam svojega starega mercedesa, skidanega unulo in spucanega kot na lep pomladni dan, ko imaš na voljo vso opremo in energijo za glancanje avta. Spucano je tudi še kak meter in pol okoli avta, da ga bo ja lahko zelo na izi zapeljat ven. Kar je glede na to, da sem večino zim vozila z letnimi gumami, res olajšalo speljevanje. Ko zagledam ta prizor, osupnem. Zadene me ena taka topla, najtoplejša in neverjetno mehka kepa direkt v prsi ... o, fotr!

Moj oči je tudi človek, ki skuha najboljši vojnički pasulj na svetu. To bo verjetno zato, ker je po poklicu kuhar in ker je kot nekdo, ki je bil petnajst let zaposlen v vojašnici JNA skuhal veliko pasulja, prav za vojnike. Ne glede na to mu mami doma ne pusti veliko kuhati, razen tega pasulja. To je vseeno bolj njeno področje in ne pusti, da bi ji fotr kaj preveč zraven pametoval, ne glede na to, da je za to pametovanje poklicno usposobljen. Taka je pa moja mami.

Moj oči je obenem človek, ki je, ko so ga vpoklicali, da bi se šel borit na eno od bojišč v jugoslovanski vojni, ker je bil zaposlen v JNA, čeprav kot civilist, vpoklic zavrnil. Ni šel, ker ni želel. Ker je z najstniško naivnostjo verjel v bratstvo in enotnost. In brata pa res ne moreš ubiti.

Helenca

Moja mami, no, pa tudi fotr, pripada generaciji, ki v žepu ali torbici vedno nosi čist, zlikan bombažen ali svilen robček. Tak, ki je načeloma blede bele barve, z barvnim okrasnim robom. Za vsak slučaj in ker se to pač spodobi.

Moja mami tudi sicer veliko da na to, kaj se spodobi. In na svoj videz. Poseduje uglajenost in šmek Marjane Deržaj, bojevitost partizanke Magde iz filma Ne joči, Peter, in kadilsko strast Svetlane Makarovič. Kot se je izrazila sama, jih je *žrla, ne kadila*, še v času, ko je bila noseča z mano. Kar je veliko let kasneje, ko sem ji poskušala to očitati, opravičevala s tem, da je obenem pojedla tudi ogromne količine zelene solate. Drugi časi pač.

Ko pomislim na svojo mami iz otroštva, zavoham vonj po njeni s trdim milom sveže umiti koži, zavoham šminko temno roza barve, ki si jo maže na ustnice, in cigaretni dim od čika, ki počiva na umivalniku, medtem ko se ureja za v službo. Jaz pa jo gledam z vrat kopalnice in jo občudujem. Svojo vsemogočno, vedno urejeno matruško. Na vseh ohranjenih fotografijah iz deklinških let običajno pozira kot model iz Burde. Z enim salonarjem naslonjena na razvalino nekega gradu, ki sta ga na prosto popoldne

obiskali s kolegico, in z rekelcem, obešenim okoli ramen. Na slikah je vedno navihano nasmejana, z zapeljivim pogledom. Kako čudno je to reči o svoji mami. Še danes, ko jih imam trideset in kusur.

Moja mami je izjemno čustvena ženska, ki veliko da na to, da svojih čustev zunanjemu svetu ne pokaže. Zato pa smo jih bili vedno toliko bolj deležni mi, njeni najbližji. V dobrem in slabem. Ne daj bože, da je imela slab dan, pa da si ji iz trgovine prinesel Boss Light namesto Boss Blue ali pa da si preveč na glas dihal med večernim dnevnikom.

To, da smo imeli doma kot družina delavskega razreda, kjer sta oba starša prihajala iz kmečkega okolja, veliko knjig, je bilo pomembno predvsem njej. Moji mami. In za okolje, kjer sem odrasčala, ni bilo nekaj samoumevnega. Seveda je bilo med njimi nebroj knjig o Titu, ki so bile fotrova strast in ki so jih razen urednikov prebirali verjetno samo še ožji družinski člani *ghost writerjev*. Med knjigami je bilo veliko ljubičev in krimičev. Na policah pa so bile vseeno tudi celotna zbirka Zlata knjiga od Mladinske, vse pomembnejše in kvalitetnejše otroške pravljice, posamezne enciklopedije in celo Najlepša leta Simone de Beauvoir.

Poleg brige za osnovno literarno izobrazbo je moja mami skrbela tudi za družinski proračun. Kar pomeni, da je imela pod nadzorom vse družinske finance in da je do zadnjega centa vedela, kam je šel denar. To je v praksi pomenilo, da je, ko je fotr domov prinesel plačo, kasneje penzijo in vse, kar je pridelal na fuš, k temu dodala svojo plačo, kanseje penzijo, in potem sama razpolagala s celotnim kupčkom. Sicer gospodarno, da ne bo pomote.

Kljub skromnim prihodkom ni nikoli zmanjkalo denarja za hrano, položnice in novo bundo zame. Mogoče je bilo treba nanjo počakati mesec ali tri, ampak je šlo, nekako. V praksi je to tudi pomenilo, da se je moral fotr, ko ji je enkrat predal svoje finance, da bi jih pridobil nazaj za stroške, ki jih je imel, zanje pogajati.

»Ostavi mi sutra za malcu,« je rekel.

»Kako? Že spet?« je vprašala.

»Kako spet, pa moram da jedem svaki dan, valjda.«

»Pa dala sem ti v torek dva tisoč,« je rekla presenečeno. Takrat so bili še tolarji.

»Dala, dala. Jesi dala, al jesam kupio benzin? Jesam. Jesam kupio kruh kad si me poslala da kupim? Jesam. Jesam kupio ... jesam kupio, onaj ... onu tekućinu za pranje šipa?«

»Kakšno tekoćino za pranje šip, spet? Sej ni dolg nazaj, kar smo jo kupil?« je vprašala.

»Kako nije dolg, kupio sam je lanjskog leta još, šta sereš.«

»Ja, a pa tolk se tega rabi?«

In tako v nedogled. Moja mami je tudi pravi mali varčevalni diktator. Če bi koga morali namestiti za finančnega ministra po letu 2008, bi bila Helenca nedvomno prava oseba za ta položaj. Ne samo da je varčna glede porabe denarja, izjemno varčna je tudi pri porabi energentov.

»Mami, dej prižgi luč,« reče Katarina.

»Ni treba, ah, kakšno luč, zunaj je še dan!« reče mami.

»Kakšen dan, če ne vidmo jest, pismu!«

Ko se začne v blokih kurilna sezona, se zanjo začne tudi sezona lova na privarčevane joule toplotne energije. Tako da se stanovanje ogreva na nič več, kot je treba. Kar v praksi pomeni, da če ležiš ali sediš na kavču, se moraš pokriti z deko, sicer te zebe. Sicer pa nimaš *kej za ležat, ker je itak vedno kej za narest doma.*

Moja mami pravi, *da mi Batiči, nas vlak povozi pa od mrtvih vstanemo.* In dolgo časa sem verjela, da je temu res tako.

Mia je deček

Ko pomislim na svoje idole iz otroštva, najprej pomislim na Brucea Leeja in na to, kako sem pri desetih vsa anginasta ležala na kavču v dnevni sobi in vsaj enajstkrat zapored gledala Enter the Dragon. Zato ker je bila to edina videokaseta, ki smo jo imeli tiste dni izposojeno iz videoteke, in zato ker nismo imeli izposojenih drugih dvajsetih filmov, v katerih bi igral Bruce Lee in bi jih lahko gledala v nedogled. Lee v tem filmu brani čast svoje družine in svojega templja. Sama sem hotela početi isto. Vzeti v roke nunčake in premagati vsakogar, ki bi diral mojo mami, očija ali Katarino. A bogami, dirali su nas. Lik bojevnika, ki se bori za dobro, je bil v mojem imaginariju vedno prisoten kot ideal. Ni šlo za to, da bi imela potrebo po napadanju, temveč po obrambi. Kar je tudi bistvo karateja, ki sem ga takrat začela trenirati.

V tistem obdobju se je začel spreminjati tudi moj zunanji videz. Po tem, ko so mi ostrigli dolge, rahlo kodraste lase, ki so se radi fecljali, ker se mami v času, ko jo je skrbelo, ali bodo njenega moža deportirali ali pa bo nekega dne kar izginil, enostavno ni več zmogla ukvarjati s takimi malenkostmi, kot je večurno razčesavanje mojih lasnih vozlov, so